

2014:14

Gundrastorp - Ekholmens dammverk

Antikvarisk medverkan, 2014

Helena Rosenberg
med bidrag av Emelie Petersson

Regionmuseet
Kristianstad
Landsantikvarien i Skåne

Rapport 2014:14

Gundrastorp - Ekholmens dammverk -Takomläggning 2014

Antikvarisk medverkan, 2014
Vittsjö socken, 1143
Hässleholm kommun
Skåne län

Helena Rosenberg

Regionmuseet Kristianstad Landsantikvarien i Skåne

Kristianstad
Box 134, Stora Torg
291 22 Kristianstad
Tel 044 – 13 58 00 vx, Fax 044 – 21 49 02

Lund
Box 153, St Larsomr. Byggnad 10
221 00 Lund
Tel 046 – 15 97 80 vx

www.regionmuseet.se

© 2014 Regionmuseet Kristianstad / Landsantikvarien i Skåne
E-rapport 2014:14

Omslagsfoto: Kvarnbyggnaden sedd från sydväst. Foto Emelie Petersson.
Kartor ur allmänt kartmaterial, © Lantmäteriverket, Gävle. Dnr 507-99-502.

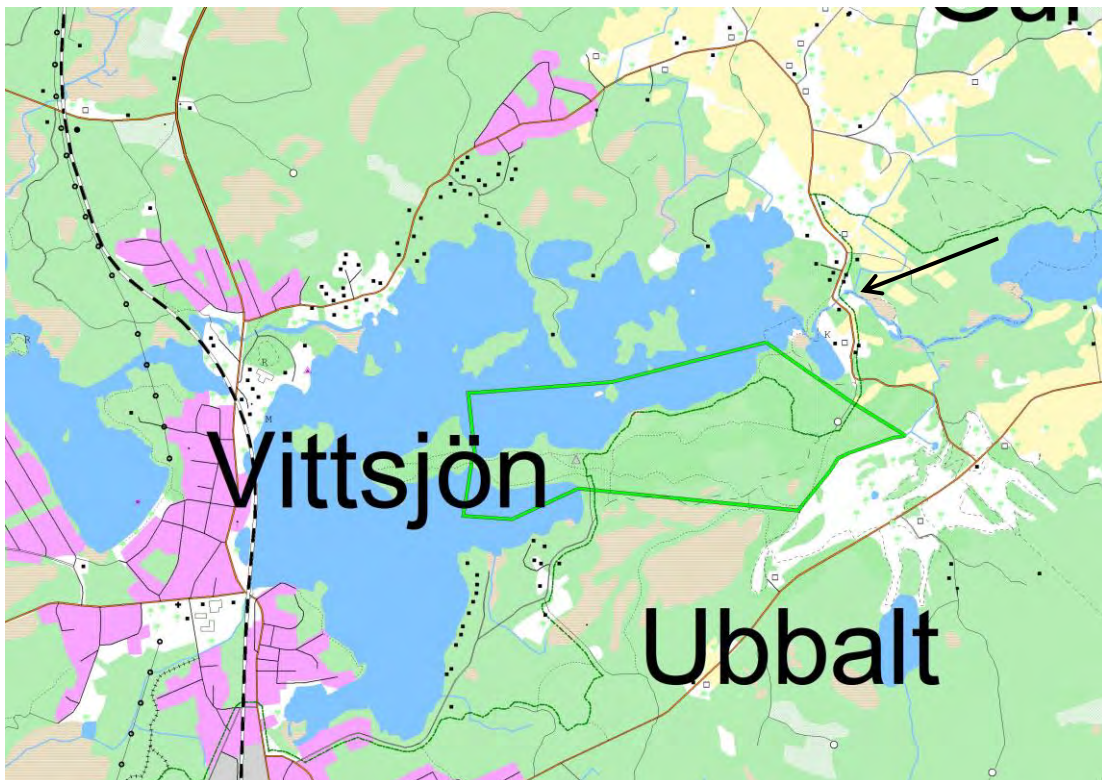
GUNDRASTORP - EKHOLMENS DAMMVERK

Innehåll

Sammanfattning av utförda åtgärder	5
Administrativa uppgifter	5
Byggnadshistorik med relevans för ärendet	5
Skadebild	6
Utförda åtgärder	7
Tak	7
Iakttagelser under restaureringen	7
Avvikelser från arbetshandlingarna	8
Kulturhistorisk bedömning av utförda åtgärder	8
Övriga handlingar med relevans för ärendet	8

Gundratorp – Ekholmens dammverk ligger i Hässleholms kommun

Kvarnanläggningen ligger öster om Vittsjö samhälle, se pil.

Sammanfattning av utförda åtgärder

Spåntaket som låg på byggnaden var förbrukat och det fanns hål på båda takfallen. Spåntäckningen var överlag mossbevuxen och mycket tunn varför enbart ett parti med nyare spån (en tidigare lagning) behölls. Befintliga spån revs av utmed båda sidor och nya spån lades i en täckning om tre lager. Nya spån hade tagits fram av föreningen, som själva hyvlar spån vid den intilliggande sågverksbyggnaden.

Administrativa uppgifter

Objekt	Mjölkvärnen vid Gundratorp – Ekholmens dammverk
Socken	Vittsjö socken
Kommun	Hässleholm kommun
Arbetshandlingar	-
Länsstyrelsens diarienummer	434-7870-2013, 2013-06-03
Regionmuseets diarienummer	K12.20-149-13, 1143
Byggherre/beställare	Hässleholms kommun
Entreprenör	Ni & Wi Timmer och Tak HB
Antikvarisk medverkan	Regionmuseet Kristianstad/Lands- antikvarien i Skåne genom Emelie Petersson & Helena Rosenberg
Byggnadstid	Juli-augusti
Slutbesiktning	2014-02-14
Bidrag till kulturmiljövård	90%, 109 350 kr samt bidrag till antikva- risk medverkan
Byggnadsminne	Anläggningen är skyddad sedan 1982
Rapport granskad av	Jimmy Juhlin Alftberg

Byggnadshistorik med relevans för ärendet

På var sin sida om Vieån ligger det som idag kallas för Gundratorps kvarn respektive Ekholmens såg. Kvarnplatsen är känd sedan 1600-talet och år 1739 omtalas här både kvarn och såg. De tidigaste anläggningarna utgjordes av mindre skvaltkvarnar för malning av mjöl. Komplettering med sågar gjordes först senare. Sitt nuvarande utseende erhöll anläggningen omkring 1870. Då inreddes en bostad åt mjölnaren på sågens tidigare plats i Gundratorps kvarn medan Ekholmens såg försågs med en effektivare ramsåg. Driften var igång fram till åren 1957–58 då det inte ansågs lönsamt att fortsätta längre.

Skadebild

Till vänster ses det sydöstra takfallet innan arbetena påbörjades, notera lagningen på den högra delen av takfallet. Till höger bild inifrån byggnaden som visar en tunn spåntäckning med hål i.

Båda takfallen på byggnaden var i ett mycket dåligt skick, undantaget ett parti med nyare spån på det sydöstra takfallet. Lagningen hade enligt uppgift från hembygdsföreningen gjorts omkring tre år tidigare, troligen år 2010. Taket hade stora hål och läckage på flera platser, framförallt på det sydöstra takfallet. Omfattningen gjorde att vatten trängde ner genom hela byggnadens tre våningar.

Det nordöstra takfallet innan arbetena påbörjades.

Utförda åtgärder

Bilderna visar det nordöstra takfallet under pågående arbete.

Tak

Arbetena med takomläggningen startade upp under slutet av juli månad 2013 med det sydvästra takfallet. Takstolar liksom läkt visade sig vara i ett gott skick sedan spånen tagits bort. Läkten byttes enligt uppgift ut vid den förra takomläggningen vid mitten av 1990-talet. Spånen har blöttagts innan läggning i tre lager, infästning har gjorts med blank spik. All takspån kommer från hembygdsföreningen och utgörs av hyvlade obehandlade cirka 5 mm tjocka granstickor. Läggningsen har gjorts från vartannat håll, vilket anses ge ett mindre vindkänsligt tak.

Vi arbetena noterades att läggningen av takskägget skilde sig åt på de båda takfallen. På takfallet utmed vägen låg en hel sticka i botten och ovanpå denna två halva stickor följt av ytterligare en hel sticka. Takskägget fick på detta sätt tjockleken av fyra stickor. Samtliga var lagda på samma håll vilket innebar att takskägget lutade nedåt. Det sydvästra takfallet var lagt enligt principen trelagstäckning, samma sätt som årets arbeten.

Vindskivor liksom vattbrädor har bytts ut mot nya av obehandlad gran. De befintliga var spikade med galvaniserade spik men vid årets arbeten har blanka spik använts.

Iakttagelser under restaureringen

Inga iakttagelser har gjorts.

Avvikelser från arbetshandlingarna

Inga avvikelser har gjorts.

Kulturhistorisk bedömning av utförda åtgärder

Samtliga åtgärder har utförts varsamt och med hänsyn till byggnadsminnets karaktär. Traditionella material och metoder har använts och insatserna har minimerats till endast det nödvändigaste.

Övriga handlingar med relevans för ärendet

2012	<i>Underhålls- och åtgärdsprogram, Regionmuseets dnr: K12.20-186-12</i>
2013-06-03	Beslut angående bidrag från Länsstyrelsen
2014-02-25	Slutbesiktningsprotokoll

Kristianstad 2014-11-04

Emelie Petersson

Regionmuseets E-rapportserie 2013

Kulturmiljö

1. Baldringe kyrka – utvändig renovering, Baldringe sn, AM, Maria Sträng, 2013
2. Pynten i Vattenriket, Kristianstad sn, BD, Jimmy Juhlin Alftberg och Helene Stalin Åkesson, 2013–2014
3. Barkåkra kyrkogård, Barkåkra sn, VP, Åsa Jakobsson och Maria Sträng, 2013
4. Södra Sandby kyrka – medeltida träskulpturer, Södra Sandby sn, AM, Maria Sträng, 2013
5. St Petri kyrka – ombyggnad av värme- och ventilationssystem, Klippans sn, AM, Åsa Eriksson Green, 2013
6. Långalts myr – markanvändning och historia, Örkelljunga och Skånes Fagerhult sn, DK, Cissela Olsson, 2013
7. Östra Karaby kyrka – utvändig renovering, Östra Karaby sn, AM, Kerstin Börjesson, 2013
8. Dalby kyrka, 9½- Sekler av förändring, byggnadsarkeologiska iakttagelser vid utvändig renovering, Dalby sn, BAD Petter Jansson 2012
9. Norra kyrkogården i Lund, Lunds stad, VP och bilaga med kvartersbeskrivning, Kerstin Börjesson, Åsa Jacobsson och Anna Rabow, 2013
10. Buxbom, Handbok om buxbom på begravningsplatser i Skåne och Blekinge, PJ, Cissela Olsson och Anna Rabow, 2014
11. Dörrar och portar på uthus – kurs inom landsbygdsprogrammet, Helena Rosenberg, 2013
12. Kvistofta församlings kyrkor – utrustning för värmesystem, Bårslövs sn, Fjärestad sn, Glumslöv sn och Kvistofta sn, AM, Maria Sträng, 2014
13. Östra kyrkogården i Lund, Lunds stad, VP, Kerstin Börjesson, Åsa Jacobsson och Anna Rabow, 2014
14. Gundratorp – Ekholmens dammverk, Vittsjö sn, AM, Helena Rosenberg, 2013-14

Förkortningar:

AF- antikvarisk förundersökning
AK- antikvarisk kontroll
AM- antikvarisk medverkan
AU- arkeologisk utredning
DK- dokumentation, övrigt
FU- arkeologisk förundersökning
KA- kulturhistorisk analys
MD- murverksdokumentation
OU- osteologisk undersökning
PJ- projektrapport
VP- vårdplan
UN- arkeologisk undersökning
BD- byggnadsdokumentation
BAD- byggn-ark-dokumentation
BMU- byggnadsminnesutredning

Förkortningar:

AF-antikvarisk förundersökning
AM- antikvarisk medverkan
AU-arkeologisk utredning
DK- dokumentation, övrigt

FU- arkeologisk förundersökning
KA- kulturhistorisk analys
MD-murverksdokumentation
OU- osteologisk undersökning

PJ- projektrapport
UN- arkeologisk undersökning
BD- byggnadsdokumentation
BAD-byggn-ark-dokumentation

